

ชื่อเรื่อง งานเขียนแนวธรรมะของชมัฎกร แสงกระจ่าง : ภาพแทนของ  
การเข้าถึงธรรมะในสังคมปัจจุบัน

Title Chamaiporn Saengkrajang's Dhamma-Oriented Works:  
The Demonstration of the Access to Dhamma in Today's  
Society

---

ชื่อผู้เขียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญศิริ ภิญญานินท์  
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย  
E-mail : boonsiri\_pin@utcc.ac.th

### บทคัดย่อ

บทความเรื่อง งานเขียนแนวธรรมะของชมัฎกร แสงกระจ่าง : ภาพแทนของการเข้าถึงธรรมะในสังคมปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวละคร แก่นเรื่อง และโครงสร้างในงานเขียนแนวธรรมะของชมัฎกร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ 1. อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก (พ.ศ. 2539) (รางวัลชมเชยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ) 2. พระอาทิตย์คืบแรม (พ.ศ. 2543) (รางวัลชมเชยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ) 3. ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน (พ.ศ. 2546) 4. แบ่งฟ้า ปันดิน (พ.ศ. 2546) 5. แมวดำในสวนสีชมพู (พ.ศ. 2547) ผลการศึกษาพบว่า นักเขียนได้นำเสนอแก่นเรื่องที่เป็นธรรมะคือ 'การเรียนรู้ข้างใน' ของตนเอง ผ่านภาพชีวิตของตัวละครในภาวะที่ต้องเผชิญกับวิกฤติโดยการวางโครงสร้างของเรื่องในรูปแบบแผนเดียวกันทั้งหมดเพื่อแสดงภาพแทนของการเข้าถึงธรรมะของคนรุ่นใหม่ในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ : งานเขียนแนวธรรมะ ชมัฎกร แสงกระจ่าง ภาพแทนของการเข้าถึงธรรมะ

### Abstract

The purpose of this paper is to investigate the characters, themes, and structures of Chamaiporn Saengkrajang's 5 Dhamma-Oriented literary works: *Aan Nangsue Lem Nii Thoe ... Thii Rak (Please Read this Book, My Dear!)*, *Phra Arthit Khuen Ram (Sun in the Waning Night)*, *Ruedoo Rorn ... Mii Dorkmai Baan (Blooming Flowers in the Summer)*, *Baeng Faa Pan Din (Sharing with the Sky, Giving to the Earth)*, *Maew Dam nai Suan Sii Chompoo (Black Cat in Pink Garden)*. The result finds that the writer presents the dhamma-oriented theme, the inner-self learning, through the crises in the characters' lives. In so doing, the stories were structured in the same pattern to demonstrate the access to dhamma of new generation people in today's society.

Keywords : Dhamma-oriented literary works, Chamaiporn Saengkrajang, Demonstration of the Access to Dhamma

## บทนำ

ชัมยักร แสงกระจ่าง เป็นนักเขียนที่มีผลงานนวนิยายจำนวนมาก และนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย โดยเฉพาะเรื่องของครอบครัว บทบาทของผู้หญิง ปัญหาของเด็กวัยรุ่น ชีวิตของคนชราและผู้ยากไร้ อำนาจของสื่อสารมวลชน ตลอดจนวัฒนธรรมการอ่านในสังคมไทย เป็นต้น ข้อที่น่าสนใจอย่างหนึ่งก็คือ ในบรรดานวนิยายทั้งหลายเหล่านั้น นักเขียนมักจะแทรกแง่คิดในเชิงปรัชญาชีวิตและธรรมะทางพุทธศาสนาไว้เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีนวนิยายจำนวนหนึ่ง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นงานเขียนแนวธรรมะ

หากจะสำรวจงานเขียนแนวธรรมะในรูปแบบของเรื่องสั้นและนวนิยายนั้น คงจะปรากฏชื่อนักเขียนไทยในอดีตอย่างเช่น แพร่เยื่อไม้ จากผลงานเรื่องสั้นชุดหลวงตา และสุชีพ ปุญญานุภาพ จากผลงานเรื่องได้ร่มกาสาวพัสตร์ และเชิงผาหิมพานต์ เป็นต้น งานเขียนแนวธรรมะดังกล่าวเน้นการเล่าเรื่องเชิงอิทธิปาฏิหาริย์ หรือกล่าวถึงความเชื่อที่ไม่อาจพิสูจน์ได้ เช่น เรื่อง “ผีหิวขาด” ในเรื่องสั้นชุด กระโหลกหัวเราะของแพร่เยื่อไม้ และมีการนำเรื่องราวจากพระไตรปิฎกมาผูกเรื่องให้เป็นธรรมะนิยาย เช่น เรื่องเชิงผาหิมพานต์ ซึ่งสุชีพ ปุญญานุภาพ (2537 : 8 – 9) ได้กล่าวไว้ในคำนำในการพิมพ์ครั้งแรก (พ.ศ. 2505) ว่า

ในการรวมพิมพ์เป็นเล่มครั้งนี้ มิได้บอกไว้ว่าตอนไหนเก็บความจากไหน ขอบอก  
รวมๆ ว่า จากพระไตรปิฎกบ้าง จากอรรถกถาธรรมบทบ้าง โดยเฉพาะตอนที่พระอานนท์  
เข้าขวางหน้าช้างนาฬาคีรีเพื่อป้องกันมิให้ทำร้ายพระพุทธเจ้าเก็บจากฎีกาพาหุง  
เฉพาะหลักฐานจากพระไตรปิฎกนั้น ท่านผู้อ่านจะดูได้ในสารบาญแห่งหนังสือ  
พระไตรปิฎกสำหรับประชาชน เล่ม 2 – 3 – 4 ของผู้เขียน

งานเขียนแนวธรรมะที่ผ่านมามีการสอดแทรกธรรมะในลักษณะของการสอนโดยตรงในเรื่อง บาบ บุญ นรก สวรรค์ เจ็บปวดด้วยเรื่องเทวดามาโปรดคนดีและอภินิหารต่างๆ ขณะเดียวกันนักเขียนบางคนมีกลวิธีการผูกเรื่องโดยการอ้างอิงจากพระไตรปิฎก มีการค้นคว้าและหยิบยกบางเรื่องราวที่นักเขียนสนใจมาผูกเรื่องร้อยเรียงอย่างมีศิลปะในรูปแบบของนิทานซ้อนนิทาน หรือการสาธก อุปมาอุปไมย เป็นต้น แนวคิดทางธรรมะที่ปรากฏในเรื่องสั้นและนวนิยายเหล่านี้ มีทั้งการอนุรักษณ์มรดกทางความเชื่อแบบเดิม เช่น การทำบุญทำทาน และการทำดีเห็นชั่ว ตามคติที่ได้รับอิทธิพลจากไตรภูมิพระร่วง และการยึดหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎก ส่วนกลวิธีการนำเสนอเน้นการเล่าเรื่องทำนองเดียวกับนิทานและนิยาย

แนวคิดทางธรรมะยังฉายสะท้อนอยู่ในนวนิยายหลายเรื่องของดอกไม้ไม้สด โดยเฉพาะแนวคิดเรื่อง “กรรม” และ “การทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว” กลวิธีการประพันธ์ที่เป็นจุดเด่นในงานเขียนหลายเรื่องของดอกไม้ไม้สดก็คือ การนำคำภาษาบาลีมาเปิดเรื่องและปิดเรื่อง ตัวอย่างเช่น หนึ่งในร้อย (ดอกไม้ไม้สด, 2516 : 9, 592)

เปิดเรื่องด้วยข้อความว่า

อกุโกเชน ชิน โกรธ  
อสาธุ สาธุนา ชิน  
ชิน กทริย ทานเน  
สจุเจนาลิกวาหิโน

ชานะความโกรธด้วยความไม่โกรธ

ชานะความชั่วด้วยความดี

ชานะความตระหนี่ด้วยการให้

ชานะความเหลวไหลด้วยความเป็นหลักฐาน

และปิดเรื่องด้วยข้อความว่า

ทหฺ มิตฺ ตานิ คนฺถติ  
ทนฺ ปิโย โหติ ภขนฺติ นฺ พหู

ผู้ให้ยอมผูกไมตรีไว้ได้

ผู้ให้ยอมเป็นที่รัก คนหม่อมมากยอมคบเขา

นอกจากนี้ สไบเมือง (นามปากกาหนึ่งของ สุกัญญา ชลศึกษ์ หรือ กฤษณา อโศกสิน ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ ปี พ.ศ. 2531) ได้เขียนนวนิยายขนาดสั้นชุดหนึ่งรวม 5 เรื่อง ได้แก่ **เสียงแห่งมัจฉิมยาม ความมืดแห่งคูหาทอง ลายแทงในถ้ำแก้ว มายาในวาริ และ ไพรีในเมรัย** ซึ่งนำเอาศิลปะ 5 ข้อมาเป็นแก่นเรื่อง ส่วนรูปแบบเป็นจินตนิยายกึ่งพุทธกาล (ไพลิน รุ่งรัตน์ (นามแฝง), 2549 : 62)

งานเขียนแนวธรรมชาติของดอกไม้สดและสไบเมืองดังกล่าวแสดงถึงความต่อเนื่องของกระแสธารแห่งธรรมชาติ เช่นเดียวกับงานเขียนอีกหลายเรื่องของนักเขียนหลายคน ประเด็นธรรมชาติที่นำเสนอบ่อยครั้งและอย่างชัดเจนในนวนิยายแนวธรรมชาติหรือนวนิยายโดยทั่วไปเหล่านี้ ได้แก่ เรื่องกฎแห่งกรรม และการทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังนั้นเมื่อขมัยภร แสงกระจ่าง หยิบยกประเด็นธรรมชาติเรื่อง “การเรียนรู้ข้างใน” ของตนเองมานำเสนอในงานเขียนของเธอ จึงนับเป็นความแตกต่างที่น่าสนใจ

ผู้เขียนบทความได้คัดเลือกนวนิยายของขมัยภร แสงกระจ่าง จำนวน 5 เรื่อง มาศึกษาวิเคราะห์ตัวละคร แก่นเรื่อง และโครงสร้างของเรื่อง เพื่อแสดงภาพแทนของการเข้าถึงธรรมชาติของคนรุ่นใหม่ที่ไม่เปลี่ยนแปลงไป นวนิยายทั้งห้าเรื่องเรียงลำดับตามปี พ.ศ. ที่ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรก ดังต่อไปนี้

1. **อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก** (พ.ศ. 2539) (รางวัลชมเชยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ)
2. **พระอาทิตย์คืนแรม** (พ.ศ. 2543) (รางวัลชมเชยคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ)
3. **ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน** (พ.ศ. 2546)
4. **แบ่งฟ้า บันดิน** (พ.ศ. 2546)
5. **แมวดำในสวนสีชมพู** (พ.ศ. 2547)

### ภาพชีวิตของตัวละคร

ในนวนิยายทั้งห้าเรื่องกล่าวถึงตัวละครที่มีความทุกข์และได้เรียนรู้ที่จะคลายทุกข์ด้วยการเรียนรู้และเข้าใจตนเองก่อนจะเข้าใจผู้อื่นและความเป็นจริงของชีวิต นวนิยายกลุ่มนี้กล่าวถึงเรื่องราวของชีวิตมนุษย์ที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกายหรือแม้แต่จิตใจ ตัวละครเอกเป็นทั้งคนป่วย คนพิการ และคนปกติที่สมบูรณ์ทางกายแต่จิตใจสับสนอ่อนแอ อย่างไรก็ตาม นักเขียนได้ชี้ให้เห็นว่า คนเรานั้นไม่มีใครอยากให้เกิดเหตุการณ์ที่เลวร้ายเกิดขึ้นในชีวิต แต่เมื่อมันเกิดขึ้นแล้ว เราก็ต้องเผชิญหน้าและยอมรับไม่ว่าจะเป็นความทุกข์หรือความเจ็บปวดใดๆ การรับมือกับความทุกข์เป็นสิ่งที่มนุษย์จะต้องเรียนรู้ โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเองซึ่งนักเขียนได้เปรียบเทียบตามคำของพุทธทาสภิกขุว่าเสมือนการอ่าน “หนังสือเล่มใน” ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ นักเขียนให้ความสำคัญกับการนำเสนอภาพชีวิตของตัวละครที่มีความบกพร่องทางกายและอาจรวมไปถึงความบกพร่องทางใจด้วย ดังต่อไปนี้

1. **จูลละ (อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก)** ชายผู้มีแผลใหญ่อยู่ในใจและเป็นความลับที่ปกปิดมาตลอดชีวิต นั่นคือความขัดแย้งเรื่องอุดมคติในวิชาชีพของการเป็นแพทย์ ระหว่างจูลละกับพ่อของเขา ทำให้จูลละเจ็บปวดกับการที่เขาสำเร็จการศึกษามาเป็นแพทย์แผนปัจจุบัน จากการส่งเสริมของพ่อซึ่งเป็นหมอเถื่อน จูลละมีความขมขื่นและขุ่นมัวในอารมณ์ สับสนกับชีวิต เขาไม่รู้ว่าตนเองกำลังทำอะไร หรือแสวงหาอะไร ไม่เคยสังเกตเห็นตัวของตัวเอง จึงเกิดความทุกข์

2. **กรรณ (พระอาทิตย์คืนแรม)** เด็กชายวัยรุ่นผู้มีปัญหาครอบครัวเนื่องจากพ่อกับแม่ทะเลาะกันตลอดเวลา พ่อมีเมียใหม่ ชอบใช้อำนาจบังคับข่มขู่ลูกเมีย ส่วนแม่เป็นคนขี้บ่น ไม่เข้าใจลูกชายวัยรุ่นและพยายามเลี้ยงลูกให้อยู่ในกรอบจนลูกขาดอิสระภาพ แม้จะเป็นเด็กเรียนดี แต่ก็อ่อนแอและขี้ลาดจนถูกเพื่อนรังแกบ่อยๆ ปัญหาที่รุนแรงทำให้กรรณรู้สึกกดดันจึงคิดหนีชีวิตด้วยการยิงตัวตาย เขากลายเป็นคนตาบอดซึ่งยังทำให้เขาทุกข์แสนสาหัส เพราะไม่อาจยอมรับสภาพความเป็นจริงของตนเองได้

3. น้ำตาล (ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน) เด็กหญิงวัยรุ่นผู้ซึ่งเป็นโรคลมชักโดยไม่ทราบสาเหตุ ทำให้เธออับอาย มีปมด้อย รู้สึกแปลกแยกจากสังคม และรู้สึกผิดที่ต้องเป็นภาระให้แก่แม่ทั้ง ๆ ที่แม่ยากจน ภาวะที่ต้องต่อสู้กับโรคและการรักษาพยาบาลที่ยังยาวนานเมื่อหนาย ทำให้น้ำตาลเป็นคนอารมณ์ร้าย เอาแต่ใจตนเอง และมีกระหายอารมณ์ใส่แม่ ทั้งยังเข้าใจผิดคิดว่าแม่ทำให้พ่อต้องจากน้ำตาลไป น้ำตาลเป็นตัวละครอีกตัวหนึ่งที่มีความบกพร่องทางกายและทำใจรับสภาพของตนเองไม่ได้

4. อีฐ (แบ่งฟ้า ปันดิน) ชายผู้ซึ่งเป็นผู้นำของครอบครัว เขามีอำนาจและเป็นใหญ่ในบ้านมาโดยตลอด นอกบ้าน เขาเป็นสถาปนิกมืออาชีพ มีตำแหน่งสูงและมีหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทที่เขาทำงานอยู่ อีฐประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ ทำให้ร่างกายซีกขวาเป็นอัมพาต เขายอมรับความจริงไม่ได้เมื่อต้องสูญเสียสถานภาพทุกอย่างในชีวิต และกลายเป็นคนป่วยให้ภรรยาปรนนิบัติดูแล ทั้งที่เขาเคยคิดว่าเธอเป็นเพียงผู้หญิงที่อ่อนแอและต้องพึ่งพาเขาตลอดเวลา อีฐเป็นตัวละครที่มีความเครียดและความกดดันทางอารมณ์มาก ความทุกข์ของเขาเป็นผลจากความเดือดร้อนในใจที่เขาคิดไปเอง จนเป็นการทำร้ายทั้งตัวเองและคนใกล้ชิด

5. นิทร (แมวดำในสวนสีชมพู) เด็กชายวัยรุ่นที่ประสบอุบัติเหตุตกจากหลังคาบ้านจนเป็นอัมพาตเดินไม่ได้ เขาต้องนั่งรถเข็น ไม่ยอมช่วยตัวเองอยู่ 3 ปี จากนั้นก็นอนนิ่งๆ เป็น “เจ้าชายนิทร” อีก 2 ปี โดยมีแม่เพียงคนเดียวคอยช่วยเหลือดูแลเขา นิทรมีโลกส่วนตัวที่เขาคิดฝันขึ้นอย่างลับๆ ระหว่างโลกภายนอกกับโลกภายใน และโลกจริงกับโลกไม่จริง นักเขียนสร้างตัวละคร “แมวดำ” เป็นสัญลักษณ์แทนความชั่วร้ายในตัวมนุษย์ แมวดำจึงเป็นคู่ปรับของนิทร ซึ่งเขาต้องคอยควบคุมไม่ให้มันอาละวาดแผลงฤทธิ์ และทำร้ายตัวเขาเองและคนใกล้ชิด

จะเห็นได้ว่า ตัวละครเหล่านี้มีความขัดแย้งที่เกิดจากความนึกคิดของตัวละครเอง ซึ่งภาษาธรรมชาติเรียกว่า “การปรุงแต่งจิต” จึงทำให้ตัวละครมีความทุกข์ทางใจ นอกเหนือจากความทุกข์ทางกาย เพราะ “ร่างกายไม่ใช่อะไร นอกจากความนึกคิดของเราเอง” (ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน หน้า 179) ดังนั้นตัวละครจะต้องต่อสู้กับความขัดแย้งอันเกิดจากความนึกคิดของตนเอง เพื่อให้รู้ถึงธรรมชาติที่แท้จริงของตนเอง ต่อเมื่อยอมรับสภาพความเป็นจริงนั้นได้แล้ว จึงจะไม่ทุกข์อีก

นอกจากนี้การนำเสนอตัวละครเอกที่มีภาวะบกพร่องทางร่างกายหรือการให้รายละเอียดเกี่ยวกับอาการป่วยของตัวละคร เป็นสิ่งที่นักเขียนให้ความสนใจ ซึ่งค่อนข้างแตกต่างจากตัวละครเอกในนวนิยายทั่วไปที่มักสมบูรณ์พร้อม ทั้งนี้เพราะนักเขียนต้องการแสดงถึงส่วนหนึ่งของวัฏจักรชีวิต คือ “เจ็บ” ซึ่งเป็นภาวะความจริงแท้ที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ภาพชีวิตของตัวละครจึงเหมือนภาพแทนของผู้คนในสังคมที่ยังเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร

### แก่นเรื่อง : การเรียนรู้ข้างในของตนเอง

นวนิยายทั้งห้าเรื่องนำเสนอแก่นเรื่อง (Theme) เดียวกันคือ มนุษย์จำเป็นต้อง ‘เรียนรู้ข้างใน’ ของตนเอง ซึ่งหมายถึง การเข้าใจจิตใจของตนเองอย่างถ่องแท้จนกระทั่งสามารถรู้เท่าทันและเอาชนะใจตนเองได้ การเรียนรู้ “เกิดขึ้นได้ในหัวใจของคนทุกคน” (พระอาทิตย์คืนแรม หน้า 210) ดังข้อความตอนหนึ่งในหนังสือ อุปลamenti ของพระอาจารย์ชา สุภัทโทกล่าวว่า “ธรรมะของพระพุทธเจ้าเราอยู่ที่ไหน อยู่ที่ความรู้เห็นในใจของเรา อย่างนี้รู้ได้ทุกคน ...” (อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก หน้า 154) อย่างไรก็ตาม มนุษย์มักละเลยที่จะมองตน ชมัภร แสงกระจ่าง เปรียบเทียบว่า “ชีวิตทุกคนเหมือนนวนิยาย ... แต่เรามักไม่ชอบอ่านนวนิยายเล่มของตัวเอง” (อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก หน้า 155) เมื่อเป็นเช่นนั้นมนุษย์จึงมีความทุกข์เมื่อเผชิญปัญหาชีวิต ดังที่หลวงพ่อดำสนได้สอนจุลละขณะบวชเป็นพระว่า

“รู้ไหม ... ที่ท่านทูลทูลายมาตลอดตั้งแต่เด็กจนโตคือเจ้าตัวนี้ตัวเดียว ... เจ้าหนังสือเล่มนี้ที่ท่านไม่ยอมอ่านนี่แหละ”

...

“... แต่ถ้าท่านไม่เอาชนะตัวเองเสียแต่ตอนนี้ที่สามารถทำได้ ท่านก็ออกไปแล้ว ท่านก็จะไม่ได้ทำ ต่อไปถ้าท่านไปเจอปัญหา ท่านก็จะแก้ไขไม่ทัน เพราะท่านอ่านตัวเองไม่ทัน ก็จะทูลทูลายเหมือนที่เป็นอยู่นี้ก็” (อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ ... ที่รัก หน้า 168)

การเรียนรู้ข้างในของตน เป็นธรรมชาติที่พระอาจารย์ชา สุภัทโท กล่าวว่า “ไม่ใช่ของลึกซึ้ง เป็นของง่าย ๆ เป็นของอยู่ดี ๆ เพราะมีสิ่งปิดบังเอาไว้จึงมองไม่เห็น สิ่งที่ปิดบังนั้นก็คือ กิเลส โลภะบงิวั ความอยาก บงิวั (วิเวกา นาค (นามแฝง), 2552 : 62) ดังที่ แมวดำ ตัวละครที่เป็นสัญลักษณ์แทนมารร้ายหรือกิเลสของมนุษย์ กล่าวกับนินทรว่า

“คนเราย่อมไม่มีวันรู้ความจริงเกี่ยวกับตัวเองหรอก ตราบใดที่ความโง่ยังปิดบังดวงตา” (แมวดำในสวนสีชมพู หน้า 184)

‘ข้างใน’ ตัวตนของมนุษย์มีกิเลสที่น่าขวัญเรียกว่ามาร โดยอธิบายให้นินทรฟังว่า

“...มารก็คือปีศาจร้ายที่สามารถปลอมแปลงตัวได้ทุกรูปแบบ มีทั้งที่ทำให้หลานรัก มีทั้งที่ทำให้หลานกลัว มีทั้งดี มีทั้งชั่ว หลานไม่รู้จักมัน แยกแยะมันไม่ได้ มันก็จะ เป็นสีขาบบ้าง สีดำบ้าง ไม่เคยปรากฏว่าจริง ๆ แล้วมันคืออะไร เพราะแท้จริงแล้วมันไม่มีสี ไม่มีแม้กระทั่งตัวตนใด ๆ...” (แมวดำในสวนสีชมพู หน้า 199)

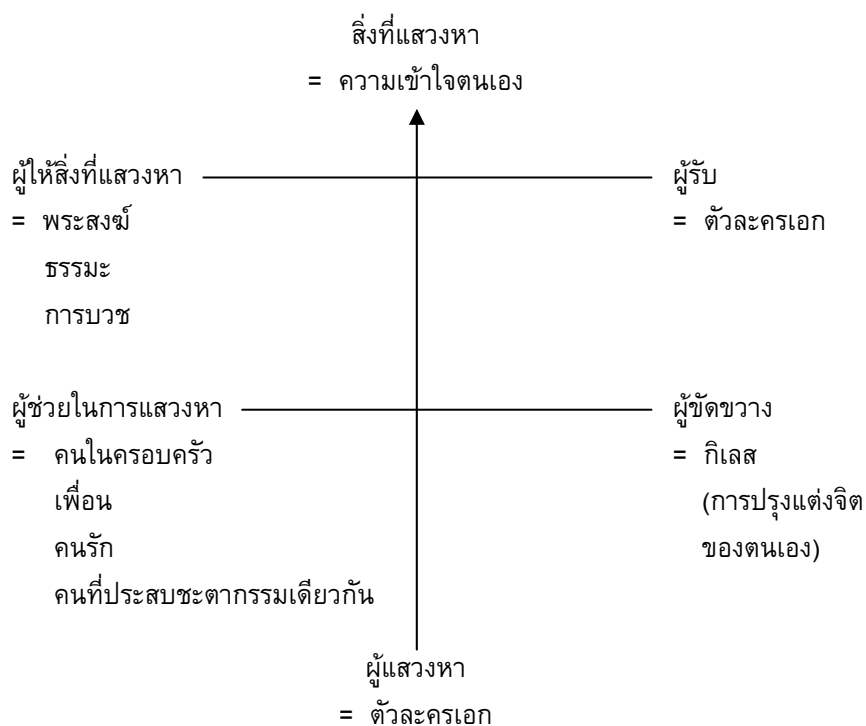
กิเลสนี้แพร่กระจายและเติบโตได้อย่างรวดเร็วยิ่งกว่าเชื้อโรค รวมทั้งชอบอยู่กับคนที่มีปัญหา

“... เราแบ่งตัวได้โดยไม่มีขีดจำกัด เราฟอง เราฟู เราแพร่กระจาย เรามีประสิทธิภาพ ยิ่งกว่าเชื้อโรคใด ๆ ทั้งในแง่ของการพัฒนาตัวเอง และในแง่ของการดำรงอยู่ ... เราอยู่ในตัวตนของคนทุกคนอยู่แล้ว และข้อสำคัญเราชอบคนมีปัญหา คนมีปัญหาบ่มเพาะง่าย ทำให้เราเติบโตได้เร็ว ...” (แมวดำในสวนสีชมพู หน้า 187)

อาจกล่าวได้ว่า ชมัยภร แสงกระจ่าง พยายามนำเสนอธรรมชาติอันเป็นสัจจะแห่งชีวิต ให้ผู้อ่านได้ตระหนักว่า มนุษย์ย่อมมีปัญหาชีวิต ซึ่งก่อให้เกิดทุกข์ด้วยกันทั้งนั้นหากเราไม่รู้เท่าทัน ปัญหานั้นก็ยิ่งเร่งเร้ากิเลสในตัวเราให้เราร้อนทูลทูลาย ด้วยความโลภ ความโกรธ และความหลง ดังนั้นเราควร ‘เรียนรู้ข้างใน’ ของตนเอง เพื่อให้ยอมรับสภาพปัญหา เคารพหน้ากับปัญหาและแก้ไขปัญหานั้นๆ ให้ลุล่วง เพื่อจะได้ก้าวผ่านและพ้นจากปัญหาหรือทุกข์นั้นๆ ได้

### โครงสร้าง : การแสวงหาเพื่อค้นพบตัวตนของตนเอง

การนำเสนอแก่นเรื่อง ‘การเรียนรู้ข้างใน’ ของตนเอง ผ่านภาพชีวิตของตัวละครในภาวะที่ต้องเผชิญกับวิกฤติในชีวิตนั้น นักเขียนได้วางโครงสร้างที่เป็นแบบแผน (pattern) เดียวกัน และมีลักษณะสอดคล้องกับโครงเรื่องแนวแสวงหาของเกริมาส (Greimas) ดังแผนผังต่อไปนี้



ตัวอย่าง การศึกษานวนิยายเรื่อง **แบ่งฟ้า บันดิน** โดยการวิเคราะห์โครงเรื่องแนวแสวงหา

- ผู้แสวงหา = อีจู้ (ตัวละครเอก)
  - ปัญหาของเขาคือ ร่างกายซีดขวาเป็นอัมพาต เพราะอุบัติเหตุทางรถยนต์
  - เขาสูญเสียสถานภาพทุกอย่างในชีวิต
  - เขาทุกข์ทรมานเพราะไม่อาจรับสภาพความบกพร่องทางร่างกายของตนเองได้
  
- สิ่งที่แสวงหา = ความเข้าใจตนเอง (การยอมรับความจริง)
  
- ผู้ช่วยในการแสวงหา = บุคคลในครอบครัว ได้แก่ ปลายธาร ภรรยาของเขา บุตรชายฝาแฝด มารดา พี่ชายและญาติพี่น้อง บุคคลอื่นๆ ได้แก่ วัฏฏะ ชายหนุ่มที่แสดงความชื่นชมภรรยาของเขา เพื่อนของภรรยา และเพื่อนร่วมงาน
  
- ผู้ขัดขวาง = การยอมรับความจริงไม่ได้  
 ความมีอัตตาสูง  
 การมองโลกในแง่ร้าย คิดถึงคนอื่นในแง่ร้าย  
 ความอาย ความเขิน ความโกรธ ความระแวง (ว่าภรรยาจะมีผู้ชายอื่น)  
 ความสงสารตัวเอง

ผู้ให้สิ่งที่แสวงหา	=	ธรรมะ พระสงฆ์ การบวช
ผู้รับ	=	อริฏ (ตัวละครเอก)

จากโครงเรื่องข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นักเขียนพยายามนำเสนอภาพตัวละครที่มุ่งแสวงหา ‘สมบัติภายใน’ คือการค้นพบตัวตนของตัวเอง ซึ่งต่างไปจากภาพตัวละครในนวนิยายทั่วไปที่มุ่งแสวงหา ‘สมบัติภายนอก’ (ตัวอย่างเช่น พงมานพบว่าตนเองเป็นเจ้าของบ้านทรายทอง ในนวนิยายเรื่องบ้านทรายทอง ของ ก.สุรางคนางค์) รวมถึงการนำเสนอแนวคิดเรื่องธรรมะผ่านตัวละครนั้น นักเขียนก็ได้สร้างมุมมองใหม่ที่แตกต่าง กล่าวคือ นักเขียนไม่ได้กล่าวถึงปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อตัวละคร เช่น เรื่องกรรมเก่าในชาติก่อนที่ส่งผลให้ตัวละครต้องมีวิบากกรรมและชดใช้กรรมในชาตินี้ (ตัวอย่างเช่น นวนิยายเรื่อง กฤตยา ของทมยันตี) แต่ขมัยภร แสงกระจ่าง เน้นปัจจัยภายในคือ การเข้าถึงธรรมะด้วยใจ ด้วยการที่ตัวละครต้องต่อสู้กับกิเลสในใจ ทั้งความโกรธ ความหลงและความโลภ เพื่อให้เข้าถึงภาวะจิตใจของตนเองจนกระทั่งยอมรับสภาพที่บกพร่องทางกายของตนเองได้ และเมื่อเกิด “การเรียนรู้ข้างใน” ของตนแล้ว ตัวละครก็จะพบว่านี่คือประสบการณ์อันมหัศจรรย์อย่างยิ่ง

*การเรียนรู้ข้างในมันเป็นความมหัศจรรย์ยิ่งสำหรับผม ผมชอบตรงที่มันเหมือนเปิดหน้าต่าง เปิดแล้วเปิดเลย ไม่ได้กลับมาปิดใหม่เหมือนที่เคยเป็นมา ความรู้สึกคับแค้นขัดเคืองในใจของผมหายไป เหมือนว่ามันเป็นความมืด และแสงสว่างจากหน้าต่างที่ผมเปิดออกไปได้ไล่ความมืดมนนั้นไปจากชีวิต ไม่ว่าจะมองไปทางไหน ดูเหมือนว่าผมมีมุมมองใหม่ มีหน้าต่างบานใหม่ที่พร้อมจะทำความเข้าใจและอธิบายได้ทุกเรื่อง ... (แบ่งฟ้า ปันดิน หน้า 305)*

## บทสรุป

หากย้อนกลับมามองสภาพสังคมปัจจุบัน มนุษย์เรากำลังตกอยู่ท่ามกลางกระแสบริโภคนิยม ชีวิตที่มีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายทุกอย่าง การตีเม็ดเงินและการบริโภคอย่างล้นเกิน ตลอดจนการเสพสุขทางกายด้วยสิ่งปรนเปรอต่างๆ ไม่ได้ช่วยให้มนุษย์มีความสุขที่จีรัง แต่กลับสร้างทุกข์ทับทวีด้วยโรคภัยไข้เจ็บที่ร้ายแรง ภัยธรรมชาติที่โหดร้าย และภาวะวิกฤติโลกร้อนที่อาจทำลายโลกได้ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า ความทุกข์ที่มองเห็นและต้องเผชิญอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน ทำให้คนจำนวนมากแสวงหาทางที่จะหนีพ้นจากความทุกข์นั้น และหนทางนั้นก็คือ ธรรมะ

การยึดธรรมะเป็นแนวทางแห่งชีวิตสำหรับคนไทยยุคใหม่ในปัจจุบันแตกต่างจากในอดีต คนรุ่นใหม่ไม่ได้เน้นการทำบุญทำทานเหมือนครั้งปู่ย่าตายายที่ต้องทำบุญกับพระ หรือสร้างโบสถ์วิหาร ความเชื่อเรื่องกรรมเก่าลดน้อยถอยลง เพราะผลกรรมอาจเกิดขึ้นให้เห็นทันตาเมื่อสภาพเศรษฐกิจประสบกับภาวะวิกฤติ (เช่น ภาวะฟองสบู่แตก ปี พ.ศ. 2540) ตลาดหนังสือธรรมะที่เฟื่องฟูขึ้นในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมาเป็นหลักฐานยืนยันว่าคนรุ่นใหม่ยึดถือธรรมะในแนวทางใหม่ พวกเขานำธรรมะมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันและการทำงาน แม้แต่ในสายงานอาชีพทางธุรกิจ ตัวอย่างเช่น หนังสือ *คนสำราญ งานสำเร็จ* ของ ว.วชิรเมธี หรือ *เข้มทิศชีวิต* ของ วิฑิตินาถ ณ พัทลุง เป็นต้น หนังสือเหล่านี้แนะนำให้คนเรามุ่งแสวงหาความสงบสุข

ภายในจิตใจของตน เพราะเราต้องอยู่ให้ได้ด้วยใจที่เป็นสุขท่ามกลางความทุกข์ที่รายล้อมและรุมเร้าทั้งกายและใจ คนรุ่นใหม่จึงคุ้นเคยกับถ้อยคำทางธรรม เช่น สมภาณี ภาวนา อานาปานัสสติ หรือวิปัสสนา เป็นต้น

ชัมมัฏฐ แสงกระจ่าง ได้นำเสนอแก่นธรรมะที่อาจจะถูกมองข้ามหรือละเลยไป ได้แก่ การมองตน (คำกล่าวของพุทธทาสภิกขุ) ซึ่งก็คือการทำทุกอย่างอย่างมีสติด้วยการติดตามความนึกคิดของตนในทุกขณะจิต ไม่ว่าจะอยู่ในอารมณ์ใดก็ให้รู้เท่าทันอารมณ์ของตนในขณะนั้น ในทางพุทธศาสนาวินัยว่านี่คือการเจริญปัญญาด้วยการพิจารณาตามดูจิตของตนเอง

งานเขียนแนวธรรมะของชัมมัฏฐ แสงกระจ่าง ได้นำเสนอประเด็นธรรมะที่แตกต่างจากงานเขียนแนวธรรมะของนักเขียนอื่นๆ เพราะการยึดหลักธรรมะของพุทธศาสนิกชนที่ผ่านมา เราเน้นการถือศีลมากกว่า สมภาณีและปัญญา หรือการทำดี หนีชั่ว มากกว่าการทำจิตใจให้ผ่องแผ้ว ดังนั้นชัมมัฏฐ แสงกระจ่าง จึงต้องการจะบอกว่าการทำความดีไม่ได้อยู่ที่การทำบุญบริจาคทานเท่านั้น แต่การเข้าถึงธรรมะคือการขจัดกิเลสตัณหาในใจ หรือการหยุด "ปรุงแต่งจิต" ของเรา ซึ่งจะทำให้จิตใจกระจ่างใสไม่มีมัวหมอง และเกิดปัญญาที่จะเข้าใจว่าทุกข์คือสิ่งที่เรานึกคิดขึ้นเอง ไม่ได้มีตัวตนให้ยึดมั่นถือมั่น หรืออีกนัยหนึ่ง นักเขียนกำลังชี้หนทางแห่งธรรมที่จะทำให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงธรรมะด้วยการหันกลับมา "มองตน" และ "อ่านหนังสือเล่มใน" ของตน เพราะวิถีชีวิตสมัยใหม่เร่งเร้าช่วยผู้คนที่หลงไหล "สมบัติภายนอก" ซึ่งเป็นความสุขทางกาย มากกว่า "สมบัติภายใน" ซึ่งเป็นความสุขทางใจ

จึงอาจกล่าวได้ว่า ชัมมัฏฐ แสงกระจ่าง ได้นำเสนอตัวละครกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นภาพแทนของคนรุ่นใหม่ ที่สนใจธรรมะในสังคมปัจจุบัน ตัวละครเหล่านี้มีความทุกข์ทั้งกายและใจ เจกเช่นที่คนในสังคมกำลังเผชิญอยู่ ธรรมะจึงเป็นโอสถกนานเอกที่จะเยียวยาเพื่อนร่วมทุกข์ทั้งหลายทั้งปวงนี้

“อันความทุกข์ใดในโลกนี้  
อันความทุกข์ใดใดที่มี  
ล้วนมาจากปรารถนาภายใน  
ปรารถนาให้ตัวเองสุขเกษม  
ปรารถนาให้ตัวเองอัมเอม  
ความทุกข์จึงปรากฏมี”

(ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน หน้า 236)



### บรรณานุกรม

- กุหลาบ มัลลิกะมาส. **วรรณคดีวิจารณ์**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2538.
- ชมัฏกร แสงกระจ่าง. **แบ่งฟ้า ปันดิน**. กรุงเทพฯ : คมบาง, 2546.
- ชมัฏกร แสงกระจ่าง. **พระอาทิตย์คืบแรม**. กรุงเทพฯ : คมบาง, 2543.
- ชมัฏกร แสงกระจ่าง. **แมวดำในสวนสีชมพู**. กรุงเทพฯ : ชมนาต, 2547.
- ชมัฏกร แสงกระจ่าง. **ฤดูร้อน ... มีดอกไม้บาน**. กรุงเทพฯ : คมบาง, 2546.
- ชมัฏกร แสงกระจ่าง. **อ่านหนังสือเล่มนี้เถอะ...ที่รัก**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : คมบาง, 2549.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์. **เชิงอรรถวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ : มติชน, 2539.
- ดอกไม้สด (นามแฝง). **หนึ่งในร้อย**. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2516.
- บุญศิริ ภิญญาธินันท์ และอมรรัตน์ เนตรมุกดา. "ติดปีกกรรมะ : ภาษาพระ ภาษาใจ." **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย**. 26 (กันยายน – ธันวาคม 2549), หน้า 183 – 206.
- แพรเยื่อไม้ (นามแฝง). **กระโหลกหัวเราะ**. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., ม.ป.ป.
- ไพลิน รุ่งรัตน์. **แกะลายไม้หอม กฤษณา อโศกสิน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ณ เพชรสำนักพิมพ์, 2549.
- วิเวกา นาค (นามแฝง). "เรื่องเล่าอาจารย์ชา : มองข้ามตน มองไม่เห็นตน เรื่องง่ายแต่กลับซับซ้อน." **มติชนสุดสัปดาห์**. 29 (23 – 29 ตุลาคม 2552), หน้า 62.
- สุชีพ ปุญญาณูภาพ. **เชิงผาทิมพานต์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศยาม บริษัท เคล็ดไทย จำกัด, 2537.
- สุรวัดน์ เสรีวิวัฒนา. **บันทึกคูจิตตอน หัตถ์หัตถู**. กรุงเทพฯ : บ้านอารีย์, 2549.